

af incidenter i det til Europa tilstødende havområde og luftrum.

Disse forslag om en multilateral aftale kunne, for så vidt de i øvrigt i deres indhold ikke afviger fra de bilaterale aftaler, umiddelbart synes at tage hensyn til ovennævnte problemer, omend det vil afhænge meget af blandt andet den konkrete udformning af konsultationsprocedurerne. Eksempelvis er konsultationsproceduren i det svenske forslag bilateral, til trods for forslaget multilaterale karakter, hvilket kunne give anledning til nogle af de samme betæneligheder, som er nævnt ovenfor.

En multilateral aftale rejser delvis andre problemer end en bilateral. Indførelse af nye adfærdsregler vil således kræve nøje overvejelser af, hvordan de harmonerer med relevante operationelle hensyn, eksisterende »rules of engagement« og gældende folkeret. På grund af meget forskelligartede interesser landene imellem på disse tre områder, vil dette sandsynligvis kunne give vanskeligheder ved en multilateralisering af adfærdsreglerne. Det synes i den forbindelse værd af bemærke, at svenske konsultationer med en række lande om mulighederne for en incidentaftale i FN-regi synes at have ført til den konklusion, at der næppe er forudsætninger for at indlede forhandlinger om spørgsmålet i nærmeste fremtid.

Det er en selvstændig overvejelse, om sådanne aftaler ville kunne få konsekvenser for passerende orlogsfartøjers adfærd i de danske stræder og i givet fald hvilke. Så vidt vides, har der ikke under det nuværende stræderegime fundet incidenter sted i dansk farvand. Stræderegimet synes således at tilgodese de formål, som en incidentaftale ville tilsigte.

Alt i alt er det, trods de anførte vanskeligheder, nok en multilateral aftale med global gyldighed mellem et begrænset antal lande, for eksempel de to alliancer eller CSCE-staterne, der kunne være den mest realistiske mulighed. En aftale med begrænset geografisk gyldighedsområde forekommer ikke hensigtsmæssig.

5. Operationelle foranstaltninger

Med operationelle foranstaltninger tænkes i denne forbindelse på forholdsregler, der direk-

te regulerer flådernes bevægelser, såsom begrænsninger af flådetilstedeværelse, herunder flådeøvelser. Begrænsningerne kan omfatte størrelse, antal, varighed, område og fartøjskategori, men også typer af aktiviteter. Disse begrænsninger kan kombineres med notifikations-, observations- og inspektionsregimer. De tre sidstnævnte ville alt efter deres indretning allerede i sig selv kunne have en begrænsende effekt.

Det danske stræderegime og Montreux-konventionen, der regulerer flådeaktivitet i forbindelse med Sortehavet, er eksempler på operationelle begrænsninger på det sømilitære område.

Hvis to eller flere lande kan blive enige om, at bestemte typer af operationer (øvelser, forlægninger, flådedemonstrationer m.v.) er spændingsskabende, vil der også kunne indgås aftaler herom. I praksis er de færreste imidlertid rede til at opgive optioner, der giver dem mulighed for i fredstid at signalere politiske hensigter, at hævde deres suverænitet eller at indøve operationer, der er af betydning for deres sikkerhed i en krigssituation. I den forbindelse er det værd at erindre, at maritime styrker er fleksible. De kan både bruges til at forsvare interesser langt borte fra eget territorium og territorialfarvand, som f.eks. i krigen mellem Storbritannien og Argentina omkring Falklandsøerne, og de kan også bruges til at hævde suverænitet over eget territorium.

Som eksempel på sidstnævnte kan måske peges på, hvorledes Sverige i forbindelse med strandingen af U-137 havde behov for at demonstrere sin vilje til at hævde svensk suverænitet over for den sovjetiske flotille, som havde samlet sig lige uden for den svenske territorialfarvandsgrænse. Et andet eksempel kunne være de sammendragninger af flådestyrker, som flere gange har fundet sted i Middelhavet i tilknytning til opståede kriser i Mellemøsten.

Man må derfor gå ud fra, at specielt sømagter med bredt definerede interesser vil have vanskelighed ved at forlige sig med operationelle begrænsninger, der påvirker deres mulighed for en fleksibel anvendelse af deres flådestyrker.